

2017-101

Archeologienota Staden Grote Veldstraat 114

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

10-7-2017

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Staden Grote Veldstraat 114, gelegen buiten woon- en of recreatiegebied, waarbij de totale oppervlakte van de bodemingreep 5000m² of meer bedraagt en de initiatiefnemer een privaatrechterlijk persoon is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

De site bevindt zich ten zuiden van de dorpskern van Staden (provincie West-Vlaanderen), ten noorden van het kruispunt Grote Veldstraat-Lindestraat. Het plangebied maakt deel uit van een groot internationaal bedrijf gespecialiseerd in vers ingevroren groenten, kruiden en fruit. Het plangebied, 24 507m² groot, is te situeren in het westelijk deel van de bedrijfssite, langsheen de Grote Veldstraat. Op heden is het plangebied grotendeels bebouwd of verhard, enkel in het noorden is een kleinere zone momenteel braakliggend. De bebouwing bestaat uit een gezinswoning langsheen de Grote Veldstraat met achtergelegen kleine loods, en grote loodsen in het oostelijke deel van het plangebied. Deze loodsen zijn niet onderkelderd. De zone ertussen is verhard met asfalt. Er kan van uitgegaan worden dat de huidige bebouwing en verharding, alsook de onderliggende nutsleidingen, reeds een verstoring van het bovenste deel van de bodem inhoudt.

Binnen het plangebied worden alle bestaande verhardingen en gebouwen afgebroken. De afbraak hiervan gaat niet dieper dan hetgeen reeds is verstoord door deze verhardingen en gebouwen. Er wordt een nieuwe verpakkingshal opgericht in het zuiden en een hoogbouw diepvriesmagazijn in het noorden, hiervoor wordt ook een deel van een op heden braakliggend terrein ingenomen. Deze nieuwe loodsen worden niet onderkelderd. De fundering ervan gebeurt op palen. De zones tussen de nieuwe volumes worden verhard en zullen dienst doen als parkeerplaatsen en rijzones voor vrachtwagens. Gezien de glooiende ligging van het terrein worden de nieuwe loodsen echter ingegraven onder het maaiveld om een vlakke vloer te bekomen. Dus hoewel de geplande werken in eerste instantie niet zo ingrijpend lijken (nieuwe verharding, niet-onderkelderde loodsen gefundeerd op palen), is dit wel degelijk het geval aangezien het plangebied grotendeels zal afgegraven worden om een vlak vloerpeil te bekomen. De bodem van het plangebied zal dus op verschillende plekken bijkomend worden verstoord, dieper dan de bestaande verstoring van de huidige verharding en bebouwing.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij alle relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. De huidige fabriekssite kwam tot stand in de tweede helft van de 20ste eeuw. Voordien was het plangebied, op een 19de-eeuwse woning langsheen de Grote Veldstraat na, niet bebouwd en lange tijd bebost. Hoe de site er uitzag voor 1777 kon niet achterhaald worden. De regio rond het plangebied was tot voor kort archeologisch niet goed gekend. De oudste sites waren laatmiddeleeuwse sites met walgracht, die gekend waren via cartografische bronnen en niet via gravend archeologisch onderzoek. Zeer recent kwam echter aan het licht dat de regio rond Staden werd bewoond in de late ijzertijd en de Romeinse periode, waarbij ook resten van begravingen werden aangetroffen. Sites uit WO I werden vooralsnog niet aangesneden. Het plangebied bestaat grotendeels uit matig droge lemige zandgronden, en kent een lichte helling. De

archeologische niveaus in de regio bevinden zich doorgaans niet vlak onder de teelaarde, maar onder een verbruiningshorizont onder deze teelaarde.

Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een zekere archeologische verwachting heeft. Hoewel er mogelijk al enige verstoring kan hebben opgetreden door het uitbouwen van de huidige site, is de kans niet onbestaande dat het aanleggen van de verhardingen en de loodsen niet tot op het archeologische niveau gingen. Recent onderzoek toont aan dat de regio meerdere sites herbergt die oplopen tot de late ijzertijd/Romeinse periode. De diverse gekende laatmiddeleeuwse sites met walgracht zijn een aanwijzing dat de omgeving van het plangebied al sinds lang intensief wordt bewerkt. Mogelijk kunnen, gezien het gebruik als bos in de 18de-19de eeuw, houtskoolmeilers aanwezig zijn binnen het plangebied. Er zijn geen specifieke aanwijzingen dat het terrein potentieel zou hebben voor steentijdsites. Ook voor sporen van Wereldoorlog I zijn er geen specifieke verwachtingen, hoewel dit bij eventueel verder onderzoek steeds een aandachtspunt blijft, zeker naar veiligheid toe.

Als de geplande werken afgewogen worden ten opzichte van de archeologische verwachting, dan is het noodzakelijk om verder archeologisch onderzoek te adviseren. De onzekere factor is echter of de huidige verhardingen en gebouwen reeds voor een verstoring van het bodemarchief hebben gezorgd. Daarom wordt geadviseerd om, voorafgaand het verder vooronderzoek, archeologisch toezicht te houden op de afbraakwerken: indien bij het verwijderen van de verhardingen en het slopen van de gebouwen kan vastgesteld worden dat er geen archeologische niveaus meer bewaard zijn, dan is er geen verder vooronderzoek nodig. Indien echter blijkt dat er weldegelijk nog archeologische niveaus bewaard zijn, dan is er wel verder vooronderzoek nodig. Dit verder vooronderzoek, dat zal bestaan uit een proefsleuvenonderzoek, dient in uitgesteld traject te gebeuren aangezien de site momenteel nog bebouwd en verhard is.

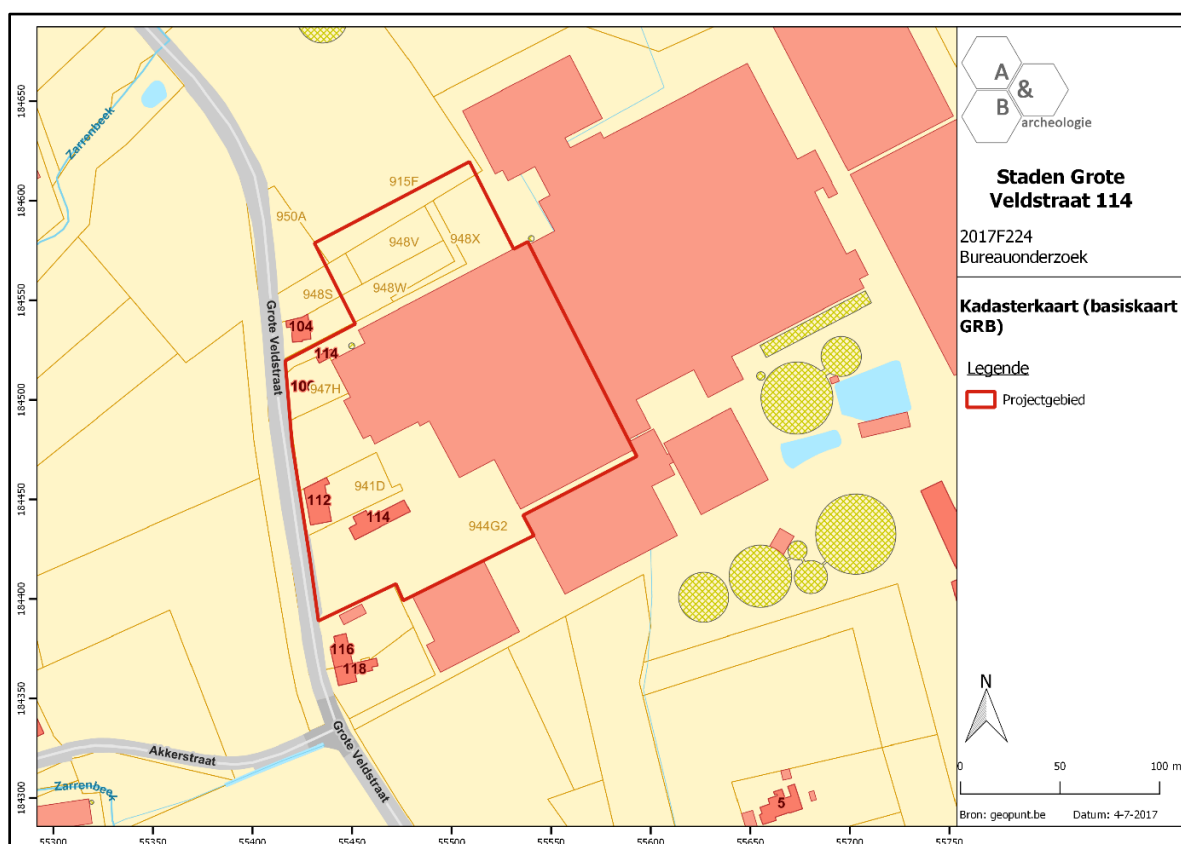
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Staden Grote Veldstraat 114

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 55416 en Y: 184388; X: 55593 en Y: 184620

Kadastergegevens: Staden, afdeling 1, sectie A, percelen 944e², 911b, 920e, 935c, 938r, 938p, 941d, 947h, 948w, 948s, 948v, 948x, 950a, 951d, 951e, 952a, 955e, 956, 957 en 958

Het plangebied is 24 507m² groot. De afbakening van de zone die in aanmerking komt voor proefsleuvenonderzoek kan pas bepaald worden na het archeologisch toezicht op de afbraakwerken.

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het archeologisch toezicht op de bouwwerken is om te achterhalen of er op het terrein archeologische niveaus bewaard zijn, op welke diepte deze zich bevinden en welke zones in aanmerking komen voor proefsleuvenonderzoek.

Het doel van het proefsleuvenonderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

De opbraak van de verhardingen en de gebouwen dient onder archeologisch toezicht te gebeuren. Wat de sloopbegeleiding van de gebouwen betreft: dit heeft enkel betrekking op de uitbraak van de funderingen en de bodemplaats van de gebouwen. De sloop van de opstaande elementen van de gebouwen kan zonder begeleiding gebeuren. Het archeologisch toezicht houdt in dat een archeoloog aanwezig is bij de opbraak, om er ten eerste op toe te zien dat deze opbraak niet dieper gaat dan de bestaande verstoringsdiepte, en om ten tweede na te gaan (via bvb. een controleboring na de opbraak of een visuele inspectie van een uitbraakput) of er al dan niet nog archeologische niveaus bewaard zijn. De intensiteit van dit archeologisch toezicht is afhankelijk van de voortgang van de opbraakwerken en van het al dan niet aantreffen van een archeologisch niveau. Indien op dag 1 van het toezicht duidelijk wordt dat er onmogelijk nog archeologisch erfgoed bewaard kan zijn op het plangebied, dan zal het toezicht slechts heel beperkt zijn. Indien echter blijkt dat er nog wel degelijk een archeologisch niveau bewaard is, dan zal het toezicht wat meer tijd vragen zodoende het archeologisch niveau te kunnen vrijwaren bij de verdere opbraak. Er wordt geadviseerd aan de initiatiefnemer om bij offertevraag voor dit archeologisch toezicht een prijs per uur in regie te vragen, omdat het op voorhand niet duidelijk is hoe lang dit toezicht zal duren. Dit kan gaan van 2 uur tot een aantal dagen.

De optie om de aanwezigheid van een eventueel archeologisch niveau na te gaan tijdens opmaak van deze archeologienota door middel van een aantal controleboringen werd niet weerhouden: aangezien de volledige site verhard is, zouden dit machinale boringen moeten zijn en zou de kostprijs aanzienlijk oplopen voor de bouwheer. Indien er dan effectief een archeologisch niveau bewaard zou zijn, dan zou alsnog een toezicht op de opbraakwerken moeten plaatsvinden om dit niveau te vrijwaren, en zou dat een dubbele kost betekenen voor de initiatiefnemer. Is er geen niveau meer bewaard, dan kan dit ook eenvoudig worden vastgesteld tijdens het toezicht op de werken, zonder dat er vooraf dure boormachines moeten ingeschakeld worden. Controleboringen uitvoeren op een onverharde randzone of op een aanpalend perceel dat niet verhard is, zijn niet nuttig om uitspraken te doen voor de gehele site omdat daarmee misschien wel de diepte van een archeologisch niveau kan bepaald worden, maar niet de verstoringsdiepte van de verharding zodat er alsnog een archeologisch toezicht van de opbraakwerken moet gebeuren; opnieuw zou dit resulteren in een onnodige meerkost voor de initiatiefnemer.

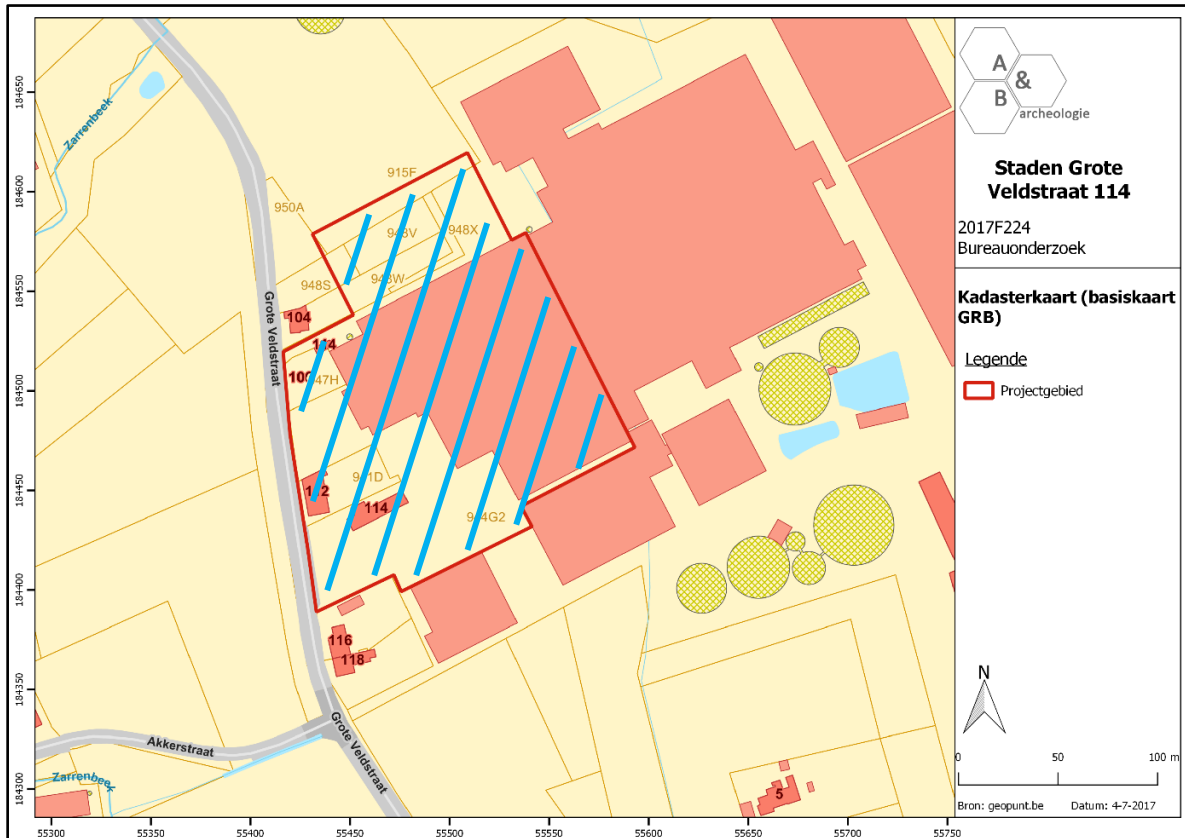
Indien er na de opbraak effectief nog een archeologisch niveau bewaard blijkt te zijn, dan dient het plangebied (of het deel ervan waar het archeologisch niveau bewaard is) onderzocht te worden door middel van proefsleuven. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op figuur 2, hierbij wordt er vanuit gegaan dat er over het totale plangebied een archeologisch niveau bewaard is. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden, of indien er nergens een archeologisch niveau bewaard is.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. De sleuven worden aangelegd met een noordoost-zuidwest oriëntatie, dwars op de helling. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

Er wordt 10%, oftewel ca. 2450m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 613m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters. De ligging van deze bijkomende 2,5% is vrij te bepalen door de erkende archeoloog die het proefsleuvenonderzoek uitvoert. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost. Er wordt in totaal 3063m² oftewel 12,5% van het plangebied onderzocht.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 2 Projectie van een indicatief sleuvenplan op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het archeologisch toezicht moet uitgevoerd worden door minstens 1 archeoloog met minstens 100 werkdagen ervaring met onderzoek op zandleemgronden, met ervaring met onderzoek van meerperiodesites en met ervaring met onderzoek op Wereldoorlogsites

Wat betreft het proefsleuvenonderzoek:

- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 100 werkdagen ervaring met onderzoek op zandleemgronden.
- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek in zandleemgronden.
- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met ervaring met onderzoek van meerperiodesites en met ervaring met onderzoek op Wereldoorlogsites.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.